

דבר ה' זו הלכה (שבת קל"ח): הלכה שבועית בנושאים אקטואליים

שימוש בכיריים לבשרי וחלבי

1. כתב הדרכי משה (או"ח סי' תנא ס"ק ד) בשם המהרי"ל שחצובה צריכה ליבון. וכך פסק במפה (או"ח סי' תנא ס"ק ד). המשנה ברורה (שם ס"ק לד) ביאר את טעם הדבר "לפי שלפעמים נשפך עליה עיסה ונבלע בה טעם חמץ על ידי האור".

לכאורה כך צריך להיות הדין גם לגבי בשר בחלב, שהרי יש לחשוש שמא נשפך על החצובה בשר ואחר כך חלב והרי היא בלועה מבשר בחלב ועלולה להבליע איסור בכלים או מאכלים שיתבשלו עליה.

אך כתב היעב"ץ במור וקציעה (סי' תנא ד"ה כתוב במהרי"ל), "ותמוה בעיני דלמאי ניחוש לה, דאפילו אם תמצא לומר שנשפך עליו חמץ לפעמים, הא קיימא לן אין כלי בולע מחברו בלי רוטב, וחצובה זו (שקורין דריפ"ס) עגולה בעלת שלש רגלים אין לה בית קיבול כלל, רק להעמיד עליה קדרה קערה או קומקום עשויה. והא הרמ"א הוא דפסיק ביו"ד (סי' צב וצג) בשתי קדרות נוגעות זו בזו שאין אוסרות. וכן דיין בש"ך (ס"ק ה). וגדולה מזו שמענו לו בהג"ה שם דמתיר במחבת של חלב על קדרה של בשר, אף על פי שהזיעה עולה לה מהקדרה שתחתיה ומפעפע בודאי קצת אפילו הכי שרי לדידיה, כל שכן בכלי הלז שאין שם שום דבר בעין שיפעפע, ואפילו היה-האש שרפו. ואם תמצי לומר להצריכו הכשר משום חומרא דחמץ, הלא דיה בהגעלה מאחר שאף היא אינה אלא חומרא יתרה בודאי".

גם המשנה ברורה (שם) כתב שדינו של הרמ"א הוא רק חומרא לכתחלה, ומעיקר הדין אין צורך להכשיר את החצובה לפסח משני הטעמים שכתב היעב"ץ, כלשוננו: "דבאמת שתי קדרות הנוגעות זו בזו אין יוצאת הבליעה מזו לזו כמבואר ביו"ד, וגם יש לתלות שאף אם נשפך כבר נשרף והלך לו כיון שבכל שעה היא על האש".

לכן מסיק המשנה ברורה, שעל מנת להכשיר חצובה לפסח די בליבון קל ובדיעבד אם לא ליבן אין להחמיר כלל.

מדברים אלו עולה, שלגבי בשר בחלב אין לחשוש, ומותר להשתמש באותה חצובה גם לבישול בשר וגם לבישול חלב. ואפשר לדקדק כן מדברי הט"ז (סי' צב ס"ק כט) שכתב, "נראה לי להתיר באם אפו בתנור פלאדיין של חלב ואחר כך באותו מקום רותח הושיבו שם קדרה ובתוכו בשר, דכל שאין החלב בעין במקום ההוא בתנור הוי כקדרה של חלב, ושתי קדירות לא אסרי אהדדי". וכן מדבריו בסי' צז (ס"ק ג) שכתב, "נשאלתי, באשה שאפתה פלאדיין של גבינה בתנור על קרקע שלו בלא כלי, ואחר כך שמה שם קדרה של בשר רותחת על אותו המקום שהיה הפלאדיין. והשבתי שאין כאן איסור, דחרסי של תנור שבלעו מן החלב לא גרע מקדירה שמבשלין בתוכה חלב ונגעה בקדירה של בשר, דאין שם איסור, כמו שכתבו הפוסקים בשתי קדרות שנוגעות זו בזו".

הש"ך בנקודות הכסף (סי' צז ס"ק א) חלק על הט"ז וכתב, "ולי צריך עיון בזה, דלא דמי לשתי קדרות דהתם האיסור הוא בלוע בקדירה אבל הכא האיסור מבחוץ על התנור". מדבריו עולה שהוא מסכים

לעקרון שאם אין ממשות אלא רק בליעה היא לא עוברת מכלי לכלי ללא רוטב ויהיה מותר. ואכן הפרי מגדים (משבצות זהב סי' צב ס"ק כט) מעיר על דברי הט"ז שעל מנת להתיר צריך שמקום שעליו מניחים את הקדרה יהיה יבש לגמרי והביא שם שהמנחת יעקב (כלל נו ס"ק כב) כתב שהט"ז לא מתיר אלא במקום שהכלי מקונח ויבש.

על כל פנים מכל הנ"ל עולה, שמותר לבשל על אותה חצובה בין חלב ובין בשר, באופן שמקפידים על תנאים מסויימים (שיבוארו לקמן).

החכמת אדם (כלל עד סע' ד) חולק על הט"ז והש"ך, לדעתו חומרת הרמ"א לגבי חצובות נכונה גם בשאר איסורים ולא רק בחמץ בפסח. אלא שבש"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סי' נט) כתב על דבריו שהם תמוהים מאד וז"ל, "ודאי תמוה מאד דאף במה שהחמירו בפסח נשאר הפרי מגדים בצ"ע. ואולי מצד קושית הפרי מגדים שאין שייך להחמיר בפסח יותר דכיון שב' קדרות שנגעו אין בולעין זה מזה אף משהו ליכא, משמע לו מזה להחכמת אדם דגם בשאר איסורין החמירו דחצובה שאני שאפשר שבולע. אבל אין ידוע לזה שום טעם ומוכרחין לומר דבחמץ הוא חומרא בעלמא להרחקה משום דלא בדילי מיניה כוליה שתא אף שאין בזה שום חשש איסור. ואם כן אין להחמיר בשאר איסורין... ובהברזלים שעל תנורי הגעז שבמדינתנו אין להחמיר בשאר איסורין אף הרוצה לחוש להחכמת אדם דהא גם הוא מתיר בדיעבד משום דהו כב' קדרות שנגעו זו בזו ושעת הדחק כזה הוא כדיעבד ולכן רק בחצובה שאין בזה הפסד כלל ולא שום דחק ראה החכמת אדם להחמיר ולא בהברזלים שלנו וכמו שנהגו כל ישראל במדינתנו. ובפסח יש להחמיר לכתחלה".

ובספר 'ילקוט יוסף' (איסור והיתר ח"ג סי' פט סע' עז) פסק, "מותר לבשל על כיריים של גאז מאכלי בשר ומאכלי חלב, ואין צורך שיהיו כיריים נפרדים לבשרי ולחלבי. וגם אם גלש מהחלב על הכיריים [מקום האש], אין צריך להכשירם קודם שבא לבשל מאכל בשרי, דבודאי מה שנשפך על הכיריים נשרף וכלה, וגם בהדלקת הכיריים הרי הוא עושה ליבון קל, ועוד, דכלי מכלי אינו בולע אלא באמצעות רוטב, וממילא אין הקדרה המונחת על הכיריים בולעת מהכיריים. והוא הדין לחצובות הכיריים שעליהם מעמידים את הסירים, כיון שהאש שורפת גם את מה שנשפך על החצובה".
[ובהערה שם הביא הראשל"צ שליט"א את דברי הכתב סופר שכתב להחמיר לירא שמיים].

2. בשו"ת כתב סופר (יו"ד סי' נד) דן בשאלת השימוש בכיריים לבשר וחלב. דיונו סובב סביב שתי נקודות. א. האם יש לחלק בכלי בין בלע מכחוש לבלע משמן? ב. האם הדין שאין בלוע יוצא מכלי לכלי בלא רוטב הוא לכתחלה, כלומר לא חוששים כלל, או רק בדיעבד. וזהו תורף דבריו בקיצור:
א. הכתב סופר מבאר שמן הראשונים עולה שמקור הדין שאין בלוע יוצא מכלי לכלי ללא רוטב, הוא הדין שבנגיעה של שתי חתיכות אין מעבר טעם אם אין רוטב ולכן לכאורה יש לומר שדיו לבא מן הדין

להיות כנדון, שאם הכלי בלוע מדבר שמן, יעבור אף בלא רוטב כמו שחתיכה שמה עוברת גם בלי רוטב. אלא שמדברי הרשב"א עולה שאין לחלק בכלי בין כחוש לשמן וכן מוכח בעוד כמה מקומות בפוסקים. לכן מצד זה אין בעיה ולא מחלקים בין כלי שבלע מאיסור כחוש לכלי שבלע מאיסור שמן. ב. כאמור לעיל הנקודה השנייה בדברי הכתב סופר היא האם הדין שאין בלוע יוצא מכלי לכלי בלא רוטב הוא לכתחלה או דיעבד. ומבאר הכתב סופר שמדברי המרדכי והאיסור והיתר הארוך נראה שאין חילוק בין לכתחלה לדיעבד. וכן משמע מהמגן אברהם (או"ח סי' תנא ס"ק מד) שכתב בשם מהר"ם לובלין שחומרת הרמ"א היא חומרה יתירה ודי להחמיר לכתחלה - ומדקדק הכתב סופר בדבריו שגם לכתחלה היא חומרה יתירה ומחמירים רק כי יצא מפי מהרי"ו, ויש לומר שחומרה זו היא רק בחמץ, אך בשאר איסורים מותר לכתחלה.

אלא שהט"ז (סי' צז ס"ק ג) כתב "והא דכתב רמ"א במחבת שמהרים, היינו לכתחילה", וזהו בשאר איסורים ולא בפסח, ונראה שהט"ז מבין שרמ"א מחמיר לכתחלה משום שהוא סובר שכלי שנגע בכלי לכתחילה אסור. גם הפרי מגדים (סי' קה משבצות זהב ס"ק כב) כתב שלכתחילה "אין לעשות כן ליגע קדירה בקדירה אפילו אין בהם תבשיל" ומקורו של הפרי מגדים הוא בדברי הכנסת הגדולה (סי' קה ס"ק נא) שכתב, "דלכתחילה יש לאסור מדי דהוה חתיכה של בשר ושל חלב או של איסור דנגען מותר בדיעבד ומכל מקום לכתחילה אסור כן בזה". (והכתב סופר מקשה על ראייה זו ודוחה אותה).

אך בהמשך דבריו מעלה הכתב סופר שיש צדדים לומר שרמ"א מתיר לכתחלה לגמרי, ובפרט באופן שהקדרות לא מתבשלות בו זמנית אלא זו אחר זו. אמנם, כותב הכתב סופר שכל דיונו וראיותיו הם רק ללמד זכות על מי שנוהג להשתמש באותם חצובות גם לבשר וגם לחלב, "אבל כל הירא דבר ד' מדקדק ונזהר יהיה לו חתיכת ברזל לקדירה חולבת ועיין מג"א סי' תנא וכן נוהגין פה כל הירא וחרד לדבר ה' וכן ראוי להזהיר ולהנהיג ולהשומע יונעם יאכלו עננים וישבעו".

כדבריו, להורות לכל ירא שמיים להשתמש בחצובות נפרדות לחלבי ולבשרי, הורה גם הגר"מ שטרנבוך בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' שפז) שכתב, "לכתחלה ראוי ליחד בגז ברזלים [חצובות] נפרדים עבור בשר ועבור חלב, שבזה יוצאין מכל חשש, אבל בדיעבד יש לסמוך להקל, שאפילו ניתז רוטב בשר או חלב על הברזל יש מיד ליבון קל, היינו כאשר קש נשרף עליו מבחוץ, שגם אם צריך ליבון מכל מקום בהתירא בלע די בליבון קל, (עי' ש"ך בסימן צג) ועיין עוד משנה ברורה סימן תנא ס"ק לד בענין חצובה. ולכן אף אם נשפך חלב על החצובה מדליק האש שמניח עליו כלי שיגיע חום בכל החצובה עד שקש ישרף מבחוץ, ועל המבער עצמו אין חשש כיון שאינו נוגע בכלי, אמנם כל זה אם נשפך בשעה שאש בוער תחת הברזל, אבל אם נשפך החלב לאחר שהאש כבתה והברזל עדיין יד סולדת בו, ראוי לחשוש שיש כאן איסור בשר בחלב, שכן אם הניח עליו כלי בשרי רטוב נבלע בו טעם

בשר, והואיל ויש בחצובה בשר בחלב הוי איסורא בלע וצריך ליבון מדינא, אבל עיין ב"חוות דעת" סי' צ"ב (ס"ק כב) שאינו תלוי בבלוע בברזלים כולה, אלא שיעור ששים היינו נגד החלב בעין ע"ש. ברם היות והקלקול מצוי בכל יום על כן אין לסמוך לכתחילה על כל זה, ויש להחמיר בכיריים של גז שצריך ברזלים לחלב לבד, וכן עיין בתשובות כת"ס יו"ד סי' נד דאף שמלמד זכות שמתלבן בתנור מסיים שירא ד' יהא לו ברזל לבשרי וברזל לחלבי, וכן נוהגין, וביותר בזמננו שאדם מוציא על נוחיותו בבית סכומים עצומים, למה יגרע מצות אלקינו ותורתנו שניכנס לפירצה להקל, בשעה שאפשר ליכנס ברוחב, ונראה שהחוסך בעניני כשרות עתיד ליתן את הדין, שעל נוחיותו לא היה אכפת לו להוציא הוצאות מרובות, ואילו על הידורי כשרות מחששות איסור חסך בכסף, וכן המנהג כיום אצל יראי ד' לדקדק בזה, ואלו שבאפשרותם יותר מדקדקים לעשות לחלבי כיריים נפרדים לגמרי ותבוא עליהם ברכה, ועל כל פנים יש לייחד בכיריים ברזלים לבישול בשר לחוד ולחלב לחוד, וכן המנהג".

כמו כן נראה להוסיף שלכאורה יש לחשוש שמא בעת הבישול יגלוש רוטב מהסיר לכיריים, לשטח בו לא שולטת האש אך הוא חם בשיעור שהיד סולדת בו והייתה שם קודם לכן בליעה מהמין הנגדי, עלול הכל להאסר.

העולה מכל זה - הפתרון הטוב ביותר והמהודר ביותר הוא להשתמש בחצובות נפרדות לבשר וחלב, אם אין אפשרות כזו ניתן לייחד את אחת הלהבות לחלבי או בשרי בלבד.

3. מאחר ואחת הסיבות להיתר הייתה שאין בלוע יוצא מכלי לכלי בלי רוטב, יש להקפיד על שני הדברים שכתבנו. הראשון שלא יהיה שם ממשות של מאכל, שהרי ממשות מבליעה גם בלי רוטב. הדבר השני הוא שאכן לא יהיה רוטב - כלומר לחות. כך עולה מדברי הט"ז המובאים לעיל (מקור 1). וראה גם בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' צג) שכתב, "ועתה באתי על דברי תורה אשר חשקה נפשם לדעת אם יש צד איסור להחם בתנורים הכפולים מאכלי בשר וחלב בזה אחר זה שיש חוככים להחמיר מטעם שלפעמים יש לכלוך בשולי כלי הראשון או נשפך מעט מרק בתנור (ואף על פי שחום התנור שורפו ומייבשו) נשאר רושם ויש לחוש שמן הרושם יבלע שולי כלי השני. וכתב מעלת כבוד תורתו וז"ל ולפי קט ידעתי אין מקום לחומרא זו כלל כו' ואמר שרוצים להביא ראיה ממהרש"ל. והשיב מעלת כבוד תורתו דלא דמי כלל כי רש"ל מיירי מרוטב של אסור בעין וכאן אינו כי אם רושם עד כאן דברי ידיד נפשי.

ואני רואה אותם טובים ונכוחים. ומאן הא דלא חש לקמחיה. אטו לא שני ליה בין איסור בעין. לאיסור בלוע כל שכן רושם בעלמא?! וכפי מה שהבנתי מכותלי כתבו. אותן המחמירים אוסרים המאכל גם כן. וזה בורות גמור. שהרי ידוע לכל בר בי רב דחד יומא שאין כלי אוסר את חברו בלי רוטב. ואין פעפוע לכלים מדופן לדופן. כמבואר בהגהת ש"ע יו"ד סי' צב וצג. וכן כתב בהדיא בש"ך בס"י ק"ה ס"ק כב גם

בשם רש"ל עצמו. ובפירוש התיר הרב ט"ז בגדולה מזו במעשה שהיה שהושיבו קדרה של בשר על המקום שאפו בתנור פלאדין של גבינה מקודם. ואף על פי שבלע התנור הרבה מאיסור בעין שומן הפלאדין ולא הוסק בנתיים ודינו ברור בלי שום הרהור".

הרי שאף היעב"ץ התיר בתנאי שהטעם בלוע או שיש שם רק רושם והמקום יבש, אבל אם הוא לח או שיש שם איסור בעין הבליעה עלולה לעבור מכלי לכלי על ידי הלחות.

גם מדברי החכמת אדם (כלל מה סע' יט) שכתב, "ואם נשפך חלב או איסור רותח על קרקע וכיוצא בו במקום שאין מרותח מחמת אש והעמיד עליו קדירה צוננת הכל מותר, דכיון דנשפך כבר ונפסק הקילוח הרי אנו דנין המקום שנשפך עליו ככלי שני והכל מותר רק שידח הקדירה. ואם היה הקדירה רותחת הרי זה כחם לתוך צונן דבעי קליפה ואם כן הקדירה אסורה והתבשיל מותר... ואם כבר נבלע הכל בקרקע ואינו נשאר ממש אף על פי שהעמיד עליו קדירה רותחת מותר דכיון דנבלע בתוכו הרי זה כקדירה שבלוע מן התבשיל ושתי קדירות הנוגעות זו בזו מותרין" עולה שבאופן שהקדרה והחצובה יבשים, אין מעבר טעמים ומותר.

לכן יש להקפיד שהמקום יהיה יבש ונקי.

4. אחת הבעיות שעלולות להתעורר ביתר שאת בעת השימוש בכיריים היא ההתזה. הדבר מצוי מאוד, בעיקר במקרה של טיגון, כאשר טיפת שמן יכולה להינתז מהמחבת הבשרית על סיר חלבי העומד לצדו.

אם אכן תינתז טיפת שמן מהמחבת הבשרית על סיר חלבי יאסר הסיר מאחר ובלוע בו בשר וחלב, כך עולה מדברי הש"ך (סי' צב ס"ק יט) שביאר את דברי השו"ע (סי' צב סע' ה) שפסק "טיפת חלב שנפלה על הקדרה שאצל האש מבחוץ, אם נפלה כנגד התבשיל אין צריך אלא ששים כנגד הטיפה שמפעפעת לפניו והוי כאילו נפלה במקום הריקן". וכתב הש"ך על דבריו, "היינו להתיר התבשיל אבל הקדרה מכל מקום אסורה". אם כן לדעת הש"ך באופן זה נאסרת הקדרה וממילא יש להקפיד כשמטגנים בשרי או חלבי להרחיק כלים מהמין הנגדי.

מאיך הט"ז (סי' צב ס"ק יז) כתב שלמרות שמדברי הסמ"ק משמע שאכן הקדרה נאסרת, הרי שמהרש"ל כתב שהקדרה מותרת מעיקר הדין, אך לכתחלה אין לבשל בה לפי שנראה כאילו נאסרה בחלב. ופסק הט"ז כדבריו. אמנם, גם לדבריו בנידון דידן יש להחמיר. ראשית לפי שגם הוא מודה להחמיר לכתחילה. שנית לפי ששם מדובר שיש בתוך הקדרה אוכל, וברור שאם אין שם אוכל שיבטל את הטיפה בששים גם מהרש"ל יודה שהקדרה נאסרת.

לכן כאשר מטגנים חלבי או בשרי יש להרחיק כלים מהמין הנגדי על מנת שלא יאסרו.

5. מאחר ומצוי שלעיתים גולש נוזל מהסיר ואם יגעו הסירים- הבשרי והחלבי- אחד בשני, עלולים להאסר מחמת הבליעה של אחד מחברו.

בספר 'להלכה- המדריך למטבח היהודי' (עמ' רנד) כתב שאת החשש הזה ניתן ללמוד לכתחלה בקל וחומר מדינו של הרמ"א (סי' צה סע' ו) שפסק שיש להחמיר לכתחלה שלא להניח כד של בשר ליד כד של חלב אפילו צוננים. והש"ך (שם ס"ק כד) העיר שזהו דווקא כשהכדים מגולים. ולכאורה הוא קל וחומר לנידונו, שהרי בבישול יש לחוש להתזה מהסיר, בפרט אם מערבבים בכף ומוציאים אותה וכדומה, וכן יש לחשוש לגלישה אפילו כאשר הסיר מכוסה, וממילא קל וחומר שלכתחלה יש לחשוש ולא לבשל בו זמנית בשר וחלב קרובים זה לזה, אפילו באופן שייחדו חצובה נפרדת לבשר וחלב.

6. כאמור לעיל יש חשש שהחצובות בלועות מבשר וחלב, לכן אם יניחו ישירות עליהם מאכלים, המאכלים יבלעו את האיסור הבלוע בכירים.

ומה שכתבנו להתיר על ידי נייר כסף, כך מתבאר מדברי המגן אברהם (או"ח סי' תנא ס"ק מד) שכתב בשם מהרי"ל, "והוא הדין על הקכלי"ן משום שרגילין להשים בהן קרעפלי"ך וחתיכות פת וכלי חרס הם ואין יוצא מידי דפיו לעולם דלאו כבשונות הם, ומי שירצה יתן ברזל תחתיהן וישתמש עליו בפסח". ביאור הדברים הוא שכבר ראינו לעיל שאין בלוע יוצא מכלי לכלי ללא רוטב, ממילא אם יהיה נייר כסף ממצע בין הקדירה של פסח למשטח החמץ אזי גם אם ישפך מהקדרה על נייר הכסף ויבלע בו בכל זאת לא יעבור מהמשטח חמץ לנייר כסף. וכן הוא לגבי בשר בחלב.

אלא שלפי זה עטיפה בנייר כסף מועילה רק בתנאי שקודם לכן ניקו את המשטח אותו עוטפים בנייר כסף ויבשו אותו, שהרי אם לא עשו כך עלול הטעם הבלוע במשטח העטוף (במקרה שלנו החצובה) לעבור לנייר הכסף וממנו למאכל.

7. אוכל שנפל על המגש נאסר באכילה לפי שהרבה פעמים גולש או ניתז אוכל בשרי או חלבי על המגש ונבלע בו- כלומר המגש בלוע מבשר וחלב ולפעמים גם מדם (אם צלו שם כבד), לכן אוכל שנפל עליו בעודו חם, בולע ממנו.

ולכאורה יש לחלק בדין בין מקרה בו המגש היה קר למקרה בו המגש היה חם. בגמ' פסחים (עה ב- עו א) למדנו, "איתמר: חם לתוך חם דברי הכל אסור. צונן לתוך צונן דברי הכל מותר. חם לתוך צונן וצונן לתוך חם, רב אמר עילאה גבר, ושמואל אמר תתאה גבר". ובהמשך הגמ' (שם) שנינו, "תניא כוותיה דשמואל חם לתוך חם אסור וכן צונן שנתן לתוך חם אסור חם לתוך צונן וצונן לתוך חם מדיח חם לתוך צונן מדיח כיון דחם הוא אדמיקר ליה אי אפשר דלא בלע

פורתא קליפה מיהא ניבעי אלא אימא חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח תניא אידך בשר רותח שנפל לתוך חלב רותח וכן צונן שנפל לתוך חם אסור חם לתוך צונן וצונן לתוך צונן מדיח חם לתוך צונן מדיח כיון דחם הוא אדמיקר ליה אי אפשר דלא בלע פורתא קליפה מיהא ניבעי אלא אימא חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח".

ומאחר ומצינו שתי ברייתות שנשנו כדעת שמואל, כתב רש"י שאע"ג שהכלל הוא שהלכה כרב לגבי שמואל באיסורים, בזה הלכה כשמואל [עיי' פסחים (ק ב תוד"ה יד), רא"ש פ"א סי' יד]. בבא מציעא (פב א תוד"ה לא). בכורות (מט ב). נדה (כד ב). נדרים (פח ב ר"ן). שו"ע (יו"ד סי' רכב סע' א). יבי"ש (כלל רמח). קידושין (כג ב תוד"ה ורבי').

[ויש לעיין בדין זה, איך שייך מחלוקת בזה? וכפי שכתב הפרי מגדים (משב"ז ס"ק ז) "מה שיש לחקור בעילאה ותתאה, חיך אוכל יטעם (איוב יב יא) וליטעמיה קפילא ארמאה, ובמה פליגי רב ושמואל". היינו שמאחר ואפשר לטעום ולדעת האם העליון נתן טעם בתחתון או להיפך, מה שייך בזה מחלוקת, הרי זה עניין מציאותי שניתן לבדוקו בחוש.

וכתבו האחרונים כמה תירוצים בחקירה זו.

1. פלתי (ס"ק ב) - "אלא דס"ל טעמא המורגש טעם קלוש הוא למאוד".

2. פרי מגדים (שם) - מאחר ולא תמיד נבלע טעם, כפי שמצוי כמה פעמים שנפל כזית בשר ליורה של חלב ולא בלע טעם חלב, וודאי במקום שיש קפילא יש לסמוך עליו, ולא נחלקו אלא על הרוב, האם ברוב המקרים עילאה גבר או תתאה גבר.

3. נודע בהזדה (יו"ד מהדו"ק סי' כח) - ראשית יש לברר מה השאלה. אם השאלה היא למה חלקו רב ושמואל הרי אפשר בטעימת גוי, התשובה פשוטה שבמין במינו שאי אפשר למיקם אטעמה נחלקו. ואם השאלה היא שהיה עליהם לעשות ניסוי ועל פיו להכריע ההלכה, התשובה היא שניסו כזה אינו ודאי, שהרי אנו רואים שאע"פ שנפלה חתיכה לסיר ואסרתו כשנפלת שנית לסיר אחר אוסרת גם אותו, מאחר ואין אנו יודעים מה נפלט ממנה בסיר הראשון, היינו שלא מיד פליטת האיסור היא אותו דבר לכן ניסוי לא יועיל לנו ונחלקו על הרוב (כפרי מגדים).

4. צבי לצדיק (אוצר מפרשים שו"ע מה' מכן ירושלים ס"ק ד) - בתוס' (חולין צז א) הקשו שאם הקליפה נאסרת ראוי שתאסר כל החתיכה שהרי הקליפה נעשית נבילה ואוסרת החתיכה, ותירצו שאין נאסר יכול לאסור אלא אם כן האיסור המקורי יכול לילך עמו. ולפ"ז יש לבאר שאם נאמר תתאה גבר הולך משהו מן האיסור בכל החתיכה ונאסרת הקליפה ונעשית נבלה ואוסרת קליפה הסמוכה לה ונעשית נבלה וכן על זה הדרך עד שנאסרת כל החתיכה. אולם לרב שסובר שעילאה גבר אין האיסור הולך באופן זה יותר מכדי קליפה ולכן לא נעשית החתיכה אסורה. ומתבאר שבזה נחלקו, אם יוצא משהו איסור בכל החתיכה או לא ודבר זה אי אפשר לברר ע"י טעימה.

5. ערוך השלחן (סע' ט-י) - א. נאמנות הגוי בטעימה היא רק מכח קבלת חז"ל, היינו במקום שהם נתנו לו נאמנות. לדוג', קי"ל אליבא דרוב הפוסקים שכלי שני אינו פולט והנה אם יבוא גוי ויטעם ויאמר שיש בזה טעם איסור לא נשמע לו ויהיה מותר, ממילא מובן שאין בכוחו לפשוט את מחלוקתם.

ב. למרות שתתאה או עילאה גבר הרי השני נאסר כדי קליפה ולכן תמיד הגוי יטעם את האיסור וממילא אין בכוחו להכריע את השאלה].

כאמור לעיל נפסק להלכה כדעת שמואל שתתאה גבר, לכן בחם שנפל לתוך צונן מסיקה הגמ' (פסחים שם) שלא נאסר כל הצונן, אבל קליפה צריך, לפי שאף על פי שהצונן מקרר את הרוח שנפל עליו, לא יכול היות שלא בלעו מעט אחד מהשני בזמן שהתחתון קרר את העליון.

ופסק הרמב"ם (מאכלות אסורות פ"ט הי"ז) "אבל אם נפל אחד משניהם והוא חם לתוך השני והוא צונן קולף הבשר כולו שנגע בו החלב ואוכל השאר".

וכך פסק המחבר (סי' צא סע' ד) להלכה. והט"ז (ס"ק ו) הביא את דברי הגמרא שביארה מפני מה נאסר כדי קליפה, לפי שאדמיקר ליה בלע פורתא, ופירוש 'אדימקר' הוא, לרש"י מקרר, מצנן. ולאיסור והיתר הארוך פירשו מכביד, מלשון יקר שפירשו כובד.

ועולה, שלכאורה במקרה בו המגש של הכיריים שעליו נפלה חתיכה מהסיר - צונן, לא נאסרת כל החתיכה אלא רק כדי קליפה. אך במקרה בו נשפך נוזל, או שהמגש היה חם נאסרת כל החתיכה.